Danuta Marciniak-Neider
Uniwersytet Gdański

Praktyka bankowa dotycząca sprawdzania dokumentów w ramach akredytywy dokumentowej

1. Wprowadzenie

Przedsiębiorstwom działającym na rynku międzynarodowym, zawierającym kontrakty z podmiotami z zagranicy, niezbędna jest wiedza z zakresu rozliczeń międzynarodowych – form i techniki zapłaty, a w tym zwyczajów i praktyk ich dotyczących. Jedną z form zapłaty w handlu zagranicznym jest akredytywa dokumentowa, którą posługiwanie się zostało w znacznej mierze ujednolicone w skali międzynarodowej, dzięki regulacjom Międzynarodowej Izby Handlowej (MIH)[1]. Ich podstawę stanowią Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytyw dokumentowych (*Uniform Customs and Practice for documentary credit* – UCP). Po raz pierwszy zostały one opublikowane w 1933 r., a potem nowelizowane kolejno w latach 1951, 1962, 1974, 1983, 1993 i 2006. Ostatnia nowelizacja to UCP 600, obowiązująca od 1 lipca 2007 r.[2] Ich uzupełnienie stanowi *Suplement do UCP 600 dla elektronicznej prezentacji* (*eUCP*), który ma zastosowanie w sytuacji, gdy dokumenty prezentowane są przez beneficjenta w banku wyłącznie w formie elektronicznej lub też część z nich w formie elektronicznej, a część jako dokumenty papierowe i jednocześnie akredytywa (określana jako akredytywa eUCP), wskazuje, że podlega eUCP. Po raz pierwszy opublikowano go w 2002 r. jako Suplement do UCP 500 (wersja 1.0)[3], a od 1 lipca 2007 r. obowiązuje wersja 1.1.

---

[1] Międzynarodowa Izba Handlowa (ICC – International Chamber of Commerce) to organizacja międzynarodowa, zrzeszająca krajowe izby handlowe i instytucje z ponad 130 krajów, która już od prawie 100 lat zajmuje się różnymi aspektami handlu zagranicznego, opracowując, wyjaśniając i interpretując praktyki i procedury tego handlu, w celu ich harmonizacji i ujednolicenia w skali międzynarodowej.

[2] *ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 2007 revision, UCP 600; Supplement to UCP 600 for electronic presentation, eUCP version 1.1.*, ICC Publication 2006, No. 600. Ukazała się też polska wersja: *Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytyw dokumentowych, wersja 2007. Suplement dla elektronicznej prezentacji, wersja 1.1.*, Publikacja MIH nr 600, ICC Polska, Związek Banków Polskich, Warszawa 2007.

[3] *eUCP – Supplement to UCP 500 for Electronic Presentation – version 1.0, ICC* Publication 2002, No. 500/3.

W UCP 600, definiując akredytywę, podkreślono, że akredytywa jest nieodwołalnym zobowiązaniem banku otwierającego do honorowania tzw. zgodnej prezentacji.

Zgodna prezentacja jest nowym pojęciem wprowadzonym do UCP 600 (art. 2) i oznacza prezentację, która jest zgodna z:

- ustaleniami i warunkami akredytywy,
- postanowieniami UCP 600,
- międzynarodowymi standardami praktyki bankowej.

Przedmiotem tego opracowania jest przedstawienie tej ostatniej kwestii, a więc międzynarodowej standardowej praktyki bankowej przy sprawdzaniu dokumentów. Ponieważ ramy artykułu nie pozwalają na pełną ich prezentację, wybrano regulacje dotyczące trzech dokumentów: weksla trasowanego, dokumentu ubezpieczeniowego i świadectwa pochodzenia.

2. Ogólna charakterystyka *International Standard Banking Practice*

Oczywiste jest, że banki sprawdzają zgodność przedstawianych im przez beneficjenta akredytywy dokumentów z tym, co zostało zapisane w treści akredytywy przez bank otwierający, a także sprawdzają czy dane w poszczególnych dokumentach nie są sprzeczne ze sobą. Z kolei UCP 600 stosuje się do każdej akredytywy dokumentowej, jeśli w jej treści wskazano, że podlega ona tym regułom. Banki powszechnie w obrocie międzynarodowym się do nich odwołują. Należy też zaznaczyć, że UCP 600 są wiążące dla wszystkich stron akredytywy, jeżeli nie zostały wyraźnie zmienione lub wyłączone. Zatem, jeśli treść akredytywy inaczej niż UCP 600 reguluje pewne kwestie, to obowiązuje to, co zostało zapisane w akredytywie. W praktyce zapisy UCP 600 wykorzystuje się najczęściej wtedy, gdy brak w akredytywie szczegółowego opisu dokumentów i klauzul w nich zawartych, czy też są one nieprecyzyjne. Przykładem mogą być dokumenty transportowe, kiedy to w treści akredytywy nie wskazano, w jaki sposób dany dokument (np. międzynarodowy drogowy list przewozowy CMR) ma być wystawiony – wówczas bank sięga do artykułów 19–27 UCP 600, które określają, jakimi cechami musi się dany dokument charakteryzować i co zawierać, aby został przez bank zaakceptowany.

Co natomiast oznacza sprawdzanie zgodności z międzynarodowymi standardami praktyki bankowej? Czy jest jakiś jeden międzynarodowy standard, który stosują wszystkie banki, zajmujące się obsługą akredytyw? Należy stwierdzić, że takiego standardu nie ma. Natomiast okazało się, że w codziennej praktyce bankowej zapisy UCP 600 są różnie przez poszczególne banki/bankowców interpretowane i nie ma w tym zakresie jednolitości. Wynikało to z ich indywidualnego podejścia, zróżnicowanych doświadczeń, wiedzy i nastawienia, a także problemów z jednoznacznym ich rozumieniem, a skutkowało m.in. odmową akceptowania doku-

mentów, na znaczącą skalę (50–70% ogólnej liczby akredytyw) przy pierwszej ich prezentacji. Aby temu zaradzić, jak również pomóc bankowcom w rozstrzygnięciu wątpliwości, jak winny być sporządzane i jak sprawdzane przedstawiane im dokumenty, Międzynarodowa Izba Handlowa w 2002 r. opracowała *International Standard Banking Practice* (ISBP) *for the Examination of Documents under Documentary Credits*[4] – Międzynarodową standardową praktykę bankową dla badania dokumentów prezentowanych w ramach akredytywy. Publikacja ta została bardzo dobrze przyjęta i zaaprobowana przez praktyków zaangażowanych w obsługę akredytyw. W 2003 r., kiedy ISBP po raz pierwszy zostały opublikowane, obowiązywała jeszcze poprzednia wersja Jednolitych zwyczajów i praktyk dotyczących akredytyw dokumentowych – UCP 500[5]. Po wejściu w życie UCP 600 uznano za niezbędne opracowanie nowej wersji ISBP. Znacząca część ujętych w nich zasad pozostała bez zmian, część wyeliminowano, gdyż zostały ujęte bezpośrednio w UCP 600, a niektóre wymagały zharmonizowania z terminologią UCP 600. Zatem od 2007 r. stosowane są *International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits* – ISBP, dostosowane do UCP 600[6]. Niemniej jednak w art. 2 UCP 600 nie ma bezpośrednio odwołania do opracowanych przez Międzynarodową Izbę Handlową ISBP, gdyż te nie obejmują wszystkich praktyk stosowanych przez banki działające na skalę globalną. Starano się w nich ująć te warunki, które najczęściej występują w codziennej praktyce bankowej, jak również te dokumenty, które są zazwyczaj prezentowane w ramach akredytywy. Ale nie są to jedyne praktyki stosowane przy sprawdzaniu dokumentów. Stąd autorzy ISBP podkreślają, że nie należy włączać i powoływać się na ISBP w treści akredytywy dokumentowej, gdyż UCP 600 już inkorporują w art. 2 międzynarodowe standardy praktyki bankowej, w tym również ISBP, ale nie tylko.

ISBP stanowią swego rodzaju przewodnik, poradnik dla bankowców, wyjaśniający jak interpretować poszczególne zapisy UCP w codziennej praktyce, a tym samym sprzyjający ujednoliceniu ich interpretacji w skali światowej. Zebrano w nich i udokumentowano praktyki bankowe nieobjęte UCP lub uszczegóławiające zapisy UCP 600. Odpowiadają one na szczegółowe, pojawiające się w praktyce bankowej pytania i problemy przy sprawdzaniu poszczególnych dokumentów. Można uznać je za uzupełnienie i dodatek do UCP 600, ułatwiający ocenę zgodności dokumentów z warunkami akredytyw i obie te regulacje – UCP i ISBP – należy brać łącznie

---

[4] *International Standard Banking Practice (ISBP) for the Examination of Documents under Documentary Credits* ICC Publication 2003, No. 645.

[5] *ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 199 3Revision,UCP 500*, ICC Publication 1993, No. 500

[6] *International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits – ISBP, 2007 Revision for UCP 600*, ICC Publication No. 681. Ukazała się też ich polska wersja: *Międzynarodowe standardy praktyki bankowej dla badania dokumentów w ramach akredytyw dokumentowych*, wersja 2007 dla UCP 600, Publikacja MIH nr 681, ICC Polska, Związek Banków Polskich, Warszawa 2008.

pod uwagę. Jednocześnie MIH zastrzega, że regulacje prawne niektórych krajów, mogą powodować, że nie wszystkie przyjęte w ISBP zasady będą mogły być zastosowane w każdej sytuacji. Podobny efekt może być w przypadku, gdy akredytywa wyraźnie zmienia czy wyłącza stosowanie określonej zasady zawartej w UCP 600.

Należy podkreślić, że choć ISBP stanowią swego rodzaju pomoc w ocenie dokumentów przez banki, czy stanowią one zgodną prezentację, to jednak niezwykle istotna jest też ich znajomość przez eksporterów, gdyż ułatwi im właściwe przygotowanie dokumentów, co do których banki nie będą zgłaszały zastrzeżeń.

ISBP łącznie zawierają 185 punktów dotyczących sprawdzania:

- weksli trasowanych (pkt 43–56);
- faktur (pkt 57–67);
- dokumentu transportu multimodalnego (pkt 68–90);
- konosamentu, w tym konosamentu czarterowego (pkt 91–133);
- dokumentu transportu lotniczego (pkt 134–156);
- dokumentu transportu drogowego, kolejowego i śródlądowego (pkt 157–169);
- dokumentu ubezpieczeniowego(pkt 170–180);
- świadectwa pochodzenia (pkt 181–185).

Przedstawiają też pewne ogólne zasady obowiązujące przy analizie zapisów zawartych w sprawdzanych dokumentach (pkt 1–42). Warto dodać, że wymienione dokumenty są również scharakteryzowane w UCP 600[7], z wyjątkiem weksli trasowanych i świadectwa pochodzenia omówionych szczegółowo tylko w ISBP.

3. Weksle trasowane w świetle ISBP

Dość często jednym z dokumentów prezentowanych w ramach akredytywy dokumentowej jest **weksel trasowany** – *bill of exchange, draft*, przy czym w UCP 600 i ISBP stosowane jest wyłącznie to drugie określenie (weksel własny, którego wystawcą jest dłużnik, przy płatności akredytywą nie jest wykorzystywany). Występuje on przede wszystkim w sytuacji, gdy akredytywa jest dostępna przez akceptację weksla trasowanego, a także przez negocjację, czyli nabycie od beneficjenta akredytywy przez bank wyznaczony weksli trasowanych, ciągnionych na inny bank. Weksel trasowany musi być wystawiony przez beneficjenta akredytywy (pkt 53 ISBP) i ciągniony na bank. Warunki akredytywy winny określać, na który bank – otwierający czy pośredniczący. Art. 6b UCP 600 wyraźnie podkreśla, że akredytywa nie może być dostępna przez weksel trasowany ciągniony na zleceniodawcę (importera). W tym bowiem przypadku występuje rozbieżność – jako trasat wskazany jest importer i tylko on mógłby zaakceptować weksel ciągniony na niego

[7] Szerzej: D. Marciniak-Neider, *Akredytywa dokumentowa w świetle regulacji UCP 600*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, nr 26, Sopot 2008.

(zobowiązując się tym samym do zapłaty), a z kolei z istoty akredytywy wynika, że zobowiązanym do zapłaty jest bank. Ponieważ jednak takie sytuacje w handlu międzynarodowym się zdarzają, MIH dopuszcza otwarcie akredytywy, która wymaga przedstawienia weksla trasowanego ciągnionego na zleceniodawcę jako jednego z prezentowanych dokumentów (pkt 54 ISBP), ale nie może być otwarta akredytywa dostępna przez weksle trasowane ciągnione na zleceniodawcę. Zatem w przypadku akredytywy dostępnej przez akceptację, weksel ciągniony jest na bank i to bank dokonuje jego akceptacji i odpowiada za jego zapłatę w terminie wymagalności, a jeśli złożony jest ponadto weksel ciągniony na zleceniodawcę akredytywy to traktowany jest jako dodatkowy dokument, który po sprawdzeniu, tak jak wszystkie inne dokumenty, przekazywany jest importerowi.

Inną kwestią, do której odnoszą się ISBP, to ewentualne poprawki i zmiany na wekslu (pkt 55–56) – jeśli wystąpią, muszą być uwierzytelnione przez wystawcę (bank sprawdza, czy wydają się podpisane przez niego). Jednocześnie MIH zwraca uwagę, że w niektórych krajach weksle zawierające poprawki i zmiany nie są akceptowane. W tej sytuacji doradza, aby zgodnie z dobrą praktyką, banki otwierające zamieszczały w treści akredytywy informację, że na wekslu nie mogą pojawić się żadne poprawki i zmiany, gdyż spowoduje to odrzucenie weksla. Bank sprawdza też, czy kwota wyrażona słownie dokładnie odpowiada kwocie wyrażonej cyframi i czy wskazuje walutę taką, jak jest określona w akredytywie, a także czy jest indos, jeśli jest wymagany warunkami akredytywy.

Niezwykle istotną kwestią, budzącą często wiele wątpliwości, jest określenie terminu płatności weksla. Należy przy tym zaznaczyć, że prawo wekslowe bardzo ściśle i rygorystycznie określa, w jaki sposób w wekslu może być określony termin płatności. Jeśli jest określony inaczej niż dopuszcza prawo wekslowe, dany dokument nie zostanie za weksel uznany. Niezależnie od tego, jaki system wekslowy w danym kraju obowiązuje (genewski, anglosaski[8]), zawsze to jest jeden określony dzień (a nie np. płatny do 15 kwietnia 2009 r. czy w ciągu 20 dni od daty wystawienia). Związane jest to m.in. z protestem wekslowym, którego można dokonać w ciągu 2 dni od terminu płatności/wymagalności, a więc musi on być dokładnie wskazany. Na przykładzie genewskiego systemu wekslowego (w tym polskiego, który jest oparty na genewskich konwencjach wekslowych[9]) w wekslu można ująć termin płatności w jeden z następujących sposobów:

- płatny za okazaniem (*at sight*);
- płatny w pewien czas po okazaniu (*at xxx days after sight, at xxx days sight*);
- płatny w pewien czas po dacie (*at xxx days after date; xxx days date)*, co oznacza: po dacie wystawienia weksla;
- płatny w oznaczonym dniu, np. 29 września 2009 r.

[8] Szerzej: D. Marciniak-Neider, *Płatności w handlu zagranicznym*, wyd. 4, Wyd. Uniw. Gdańskiego, Gdańsk 2008, s. 34–35.

[9] Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe, Dz.U. 1936, nr 37, poz. 282.

Warunki akredytywy w zróżnicowany sposób określają termin płatności, często odnosząc się do daty wysyłki czy wystawienia dokumentu transportowego, np. 30 dni po wysyłce towaru, 60 dni od daty konosamentu. Wpisanie takich określeń do weksla jako terminu jego płatności spowoduje jego odrzucenie, gdyż ustalenie daty płatności weksla musi być możliwe na podstawie danych zawartych w samym wekslu. Czyli w tym przypadku musi być znana data wysyłki czy wystawienia konosamentu, a odpowiednie dane zawarte w wekslu. I tutaj ISBP przychodzi z pomocą zarówno eksporterom (beneficjentom akredytywy) wystawiającym weksel trasowany, jak i sprawdzającym te weksle bankom, wskazując, jak w praktyce w wekslu winien być określony termin płatności, a więc jak termin płatności za towar określony w akredytywie, „przełożyć" na właściwy termin płatności weksla. Odpowiednie wskazówki w tym względzie zawiera pkt 43 ISBP.

Na przykład, jeśli w akredytywie określono termin płatności na 60 dni po dacie konosamentu, a datą wystawienia konosamentu jest 12 lipca 2009 r., to datą płatności weksla jest 10 września 2009 r. W wekslu, zgodnie z pkt 43 ISBP, termin ten może być określony w jeden z następujących sposobów i każde z tych określeń winno być zaakceptowane przez bank:

- „60 dni po konosamencie datowanym 12 lipca 2009 r." („*60 days after bill of lading date 12 July 2009*"),
- „60 dni po 12 lipca 2009" („*60 days after 12 July 2009*"),
- „60 dni po dacie konosamentu" i w innym miejscu na awersie weksla stwierdzenie: „data konosamentu 12 lipiec 2009" („*60 days after bill of lading date*" oraz „*bill of fading date 12 July 2009*"),
- „60 dni po dacie", przy czym jednocześnie datą wystawienia weksla jest data wystawienia konosamentu („*60 days date*"),
- 10 września 2009 (konkretna data, która jest datą wyliczoną 60 dni po wystawieniu konosamentu).

Warto wziąć po uwagę te standardy ISBP, ale jednocześnie warto wskazać, że najprostszym sposobem, bez skomplikowanego umieszczania dodatkowych określeń na wekslu, jest wyliczenie i wpisanie konkretnej daty (a więc ostatni z wymienionych sposobów) lub też wpisanie „60 dni po dacie" i umieszczenie daty konosamentu jako daty wystawienia weksla. Konkretna data wiąże się z jej wyliczeniem. Tu należy pamiętać, że określenie „po" i „od", użyte dla ustalenia terminu płatności, zgodnie z art. 3 UCP 600, wyłącza wymienioną datę, a więc obliczenie terminu płatności rozpoczyna się od dnia następującego po dacie dokumentu lub innego zdarzenia (np. wysyłki), np. 10 dni po lub od 1 marca to 11 marca. Aby bank zaakceptował weksel, trzeba zatem precyzyjnie obliczyć te 60 dni, gdyż data płatności musi być obliczona zgodnie z wymogami akredytywy (pkt 45 ISBP). Łatwiejsze zatem może być zastosowanie drugiego sposobu („60 dni po dacie"), gdyż wystawca nie musi liczyć, a zatem też nie popełni oczywistego błędu.

ISBP określa też, jaką datę przyjąć jako datę konosamentu, gdy zawiera on klauzulę/adnotację *on board* wraz z datą załadowania towaru na statek. W tym przypadku właśnie ta data zostanie przyjęta do wyliczeń, jako data konosamentu/wysyłki (oczywiście dotyczy to sytuacji, gdy data przy *on board* jest inna niż data wystawienia – przy czym dla sprawdzającego bankiera nie ma znaczenia, czy jest ona wcześniejsza, czy późniejsza od daty wystawienia konosamentu).

Z kolei dla weksli płatnych „xxx dni po okazaniu" data płatności ustalana jest, zgodnie z pkt 46 ISBP, w następujący sposób:

- w przypadku zgodności dokumentów, a także ich niezgodności, gdy bank nie dostarczył beneficjentowi zawiadomienia o odrzuceniu dokumentów, data płatności przypadnie xxx dni po dacie otrzymania dokumentów przez bank, który jest trasatem;
- gdy bank dostarczył zawiadomienie o niezgodności dokumentów i ich odrzuceniu, a następnie – po dokonanych przez beneficjenta poprawkach – je zaakceptował, data płatności przypadnie najpóźniej xxx dni po dacie akceptu weksla przez bank, który jest trasatem;
- w przypadku zastrzeżeń banku do zaprezentowanych dokumentów, których beneficjent (eksporter) nie był w stanie poprawić i zostały przedstawione zleceniodawcy akredytywy (importerowi) – data akceptacji przez bank weksla trasowanego nie może być późniejsza niż data zaakceptowania przez bank otwierający zniesienia zastrzeżeń przez zleceniodawcę.

Warto też dodać, że pkt 48 ISBP zwraca uwagę na to, iż płatność weksla musi nastąpić w ustalonej dacie, w miejscu wskazanym jako miejsce płatności – wyjątek stanowi sytuacja, gdy nie jest to dzień pracy banku, gdyż dniem wymagalności jest wtedy pierwszy dzień pracy banku po dniu następującym po ustalonej dacie. Nie mogą też być uwzględniane przez bank (nie mogą być dodawane) tzw. dni respektowe *(days of grace)*, wydłużające termin płatności weksla.

4. Dokument ubezpieczeniowy i świadectwo pochodzenia w świetle ISBP

Regulacje ISBP odnośnie do dokumentu ubezpieczeniowego nawiązują do art. 28 UCP 600, który zawiera postanowienia jego dotyczące. Akredytywa winna określać, jaki dokument ma być przedstawiony – polisa ubezpieczeniowa (*insurance policy*), certyfikat ubezpieczeniowy (*insurance certificate*) lub deklaracja ubezpieczeniowa (*insurance declaration*) w ramach umowy (polisy) ubezpieczenia generalnego (*open cover*).

Należy zwrócić uwagę, że jeśli akredytywa wyraźnie wymaga polisy ubezpieczeniowej, to certyfikat ubezpieczeniowy/deklaracja nie będą akceptowane, natomiast w odwrotnej sytuacji, polisa jest akceptowalna w miejsce certyfikatu/deklaracji,

przy czym należy dodać, że dość często w wymogach akredytyw jest podane zamiennie *insurance policy/certificate of insurance*, a więc w tym przypadku bank zaakceptuje przedstawiony mu dokument. Takie zróżnicowane traktowanie obu dokumentów wynika z ich charakteru – polisa zawiera szczegółowe warunki zawartej umowy ubezpieczenia, natomiast certyfikat/deklaracja ich na ogół nie zawiera. Należy też dodać, że nota pokrycia (*cover note*), jako dokument wystawiany przez maklera/brokera ubezpieczeniowego, nie jest akceptowana.

Bank sprawdzając dokument ubezpieczeniowy zwraca uwagę, kto jest jego wystawcą, gdyż akceptowany jest dokument podpisany przez:

- towarzystwo ubezpieczeniowe (*insurance company*),
- ubezpieczyciela (*underwriter*),
- agenta (*agent)* lub pełnomocnika (*proxy*) towarzystwa ubezpieczeniowego czy ubezpieczyciela, przy czym musi być wyraźnie wskazane w czyim imieniu agent czy pełnomocnik podpisał.

Pkt 172 ISBP dodaje, że dokument ubezpieczeniowy wystawiony na papierze firmowym brokera ubezpieczeniowego jest akceptowany tylko pod warunkiem, że zostanie podpisany przez jeden z wyżej wymienionych podmiotów. Dopuszczalne jest też podpisanie go przez brokera, przy czym musi on wystąpić jako agent wymienionego z nazwy ubezpieczyciela/towarzystwa ubezpieczeniowego[10].

Wymóg przedstawienia przez eksportera dokumentu ubezpieczeniowego w ramach akredytywy w praktyce występuje w dwóch sytuacjach: sprzedaży na warunkach CIF i CIP Incoterms 2000[11]. W tym przypadku obowiązkiem eksportera jest zawarcie umowy ubezpieczenia i jest on ubezpieczającym, a ochronę ubezpieczeniową otrzymuje importer (bowiem importer przejmuje ryzyko uszkodzenia/utraty towaru od linii nadburcia statku w porcie załadunku – CIF, lub od momentu oddania towaru w pieczę przewoźnikowi przez eksportera – CIP, czyli ponosi ryzyko transportu). Dokument ubezpieczeniowy musi zostać przekazany importerowi, aby mógł on dochodzić roszczeń od ubezpieczyciela.

W jaki sposób przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia na importera może nastąpić, wynika z tego, na kogo dokument ubezpieczeniowy został wystawiony, a wymagania w tym zakresie na ogół zawiera akredytywa (do tej kwestii nie odnosi się ani UCP 600, ani ISBP). Na podstawie polskiego kodeksu morskiego (art. 295 par. 2) polisa może być wystawiona na imiennie określonego ubezpieczającego (polisa imienna), na zlecenie lub na okaziciela, a jej przeniesienie, a tym samym przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia, może nastąpić poprzez:

---

[10] Broker/makler pośredniczy w zawieraniu umów ubezpieczenia na każdorazowe zlecenie strony poszukującej ochrony ubezpieczeniowej, natomiast agent zawiera umowy ubezpieczenia w imieniu i na rachunek ubezpieczyciela, por. *Podstawy handlu zagranicznego*, (red.) H. Treder, Wyd. Uniw. Gdańskiego, Gdańsk 2005, s. 329.

[11] Szerzej: *Podręcznik spedytora*, (red.) D. Marciniak-Neider, J. Neider, wyd. 4, Polska Izba Spedycji i Logistyki, Gdynia 2008, s. 152–168.

- przelew wierzytelności (cesja) – polisa imienna,
- indos – polisa na zlecenie,
- wydanie polisy (polisa na okaziciela)[12].

W praktyce akredytywy polisa bywa wystawiana na: beneficjenta lub zleceniodawcę akredytywy, bank otwierający, okaziciela lub na zlecenie (bez wskazania lub ze wskazaniem na czyje zlecenie). Przy czym bank, zgodnie z dobrą praktyką, stawia tutaj pewne wymogi w interesie zleceniodawcy akredytywy. Chodzi bowiem o to, aby importer ponoszący ryzyko transportu mógł na podstawie otrzymanego dokumentu ubezpieczeniowego dochodzić roszczeń od ubezpieczyciela w przypadku straty czy szkody ładunkowej. Będzie to możliwe, gdy dokument ten będzie wystawiony na niego (czyli zleceniodawcę akredytywy) lub na okaziciela. Natomiast jeśli będzie wystawiony na zlecenie beneficjenta akredytywy albo załadowcy, niezbędny jest indos dokonany przez beneficjenta (pkt 180 ISBP), bo dopiero wtedy importer będzie uprawniony do dochodzenia odszkodowania od ubezpieczyciela. Ponadto pkt 179 ISBP określa, że jeżeli wymagany jest przez akredytywę dokument ubezpieczeniowy z indosem *in blanco*, to zostanie zaakceptowany również dokument wystawiony na okaziciela (bo taki w praktyce ma charakter indos *in blanco*, niewskazujący osoby, na którą przenosi się prawa, a więc indosatariusza), a także odwrotnie – zamiast dokumentu na okaziciela może być przedstawiony (i będzie zaakceptowany) dokument z indosem *in blanco*.

Jeśli chodzi o zakres ubezpieczenia, czyli jakie rodzaje ryzyka mają być objęte ubezpieczeniem, winno być wskazane w akredytywie. Zgodnie z formułami CIF i CIP Incoterms 2000 eksporter jest zobowiązany zapewnić ubezpieczenie tylko w minimalnym zakresie pokrycia ryzyka. Przy zastosowaniu, najczęściej wykorzystywanych w obrocie międzynarodowym, szczególnie w handlu drogą morską, Instytutowych klauzul ładunkowych (*Institute Cargo Clauses* – ICC), opracowanych przez Institute of London Underwriters, minimum pokrycia zapewnia wykupienie polisy ubezpieczeniowej na warunkach ICC (C). Nie zawsze jest to wystarczające, zapewniające wymaganą ochronę ubezpieczeniową importerowi[13]. Stąd strony kontraktu handlowego mogą uzgodnić ubezpieczenie w szerszym zakresie i tak często się dzieje. Jeśli zatem akredytywa wymaga np. objęcia ubezpieczeniem „wszystkich rodzajów ryzyka" (*„all risks"*), to taka klauzula czy adnotacja musi znaleźć się na dokumencie ubezpieczeniowym, przy czym dokument wskazujący ubezpieczenie na warunkach ICC (A) spełnia warunek ubezpieczenia „wszystkich rodzajów ryzyka". Jednocześnie należy mieć na uwadze, że wszystkie warunki ICC, zarówno (C), (B), jak i (A), zawierają wyłączenia pewnych rodzajów ryzyka, zawarte w klauzuli wyłączeń. A więc na podstawie np. ICC (A) ubezpieczeniem objęte są wszystkie rodzaje ryzyka z wyjątkiem tych, które zostały wyraźnie wy-

[12] Ustawa z dnia 18 września 2001 r. Kodeks morski, Dz.U. 2001, nr 138, poz. 1545.

[13] Por. *Handel zagraniczny. Poradnik dla praktyków*, (red.) B. Stępień, PWE, Warszawa 2007, s. 328.

kluczone w klauzuli wyłączeń. Zatem czy dokument ubezpieczeniowy zawierający wyłączenia jest akceptowany przez banki? Tak, gdyż wyraźnie na to wskazuje zarówno art. 28 i UCP 600 („dokument ubezpieczeniowy może zawierać odniesienie do jakiejkolwiek klauzuli wyłączającej"), jak i pkt 173 ISBP („nawet jak akredytywa wyraźnie określa ryzyko wymagające ubezpieczenia, w dokumencie ubezpieczeniowym może znajdować się odniesienie do klauzul wyłączających").

Jeśli chodzi o świadectwo pochodzenia (*certificate of origin)* pkt 181 ISBP określa, że wymóg złożenia świadectwa pochodzenia będzie spełniony przez prezentację podpisanego, opatrzonego datą dokumentu, który poświadcza pochodzenie towarów. Kto powinien być jego wystawcą? Osoba wskazana w akredytywie. Ale ISBP (pkt 182) rozpatruje dwie sytuacje odnośnie do wystawcy, dając wskazówki bankowi, jak należy postąpić:

- jeśli akredytywa wymaga, aby wystawcą był beneficjent, eksporter lub producent świadectwo pochodzenia wystawione przez izbę handlową będzie mogło być zaakceptowane, pod warunkiem że wyraźnie zidentyfikuje beneficjenta, eksportera lub producenta;
- jeśli akredytywa wyraźnie nie wymienia, kto ma wystawić świadectwo, dokument wystawiony przez jakąkolwiek stronę, w tym beneficjenta, będzie akceptowany.

Jeśli w świadectwie pochodzenia występują informacje dotyczące odbiorcy, nie mogą one być sprzeczne z określeniem odbiorcy w dokumencie transportowym. Jednak nie zawsze odbiorca w dokumencie transportowym jest określony, szczególnie w dokumencie o charakterze zbywalnym, np. w konosamencie, kiedy akredytywa wymaga wystawienia konosamentu „na zlecenie" czy „na zlecenie załadowcy" – w tym przypadku świadectwo pochodzenia może wskazywać jako odbiorcę zleceniodawcę akredytywy czy inną oznaczoną osobę. Z kolei w przypadku akredytywy przenośnej, która została przeniesiona na wtórnego beneficjenta, akceptowalne będzie świadectwo wskazujące jako odbiorcę pierwszego beneficjenta.

Podsumowując, UCP 600, jak i dostosowane do nich ISBP 2007, winny dobrze służyć ujednoliceniu praktyki obrotu międzynarodowego w odniesieniu do akredytyw dokumentowych, gdyż zawarte w nich wyjaśnienia i regulacje zmniejszają liczbę wątpliwości interpretacyjnych przy sprawdzaniu dokumentów przez banki.

Literatura

eUCP – Supplement to UCP 500 for Electronic Presentation – version 1.0, ICC Publication 2002, No. 500/3.

ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 1993 Revision, UCP 500, ICC Publication 1993, No. 500.

ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 2007Revision, UCP 600; Supplement to UCP 600 for electronic presentation, eUCP version 1.1., ICC Publication 2006, No. 600.

International Standard Banking Practice (ISBP) for the Examination of Documents under Documentary Credits, ICC Publication 2003, No. 645.

International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits – ISBP, 2007 Revision for UCP 600, ICC Publication 2007, No. 681.

Handel zagraniczny. Poradnik dla praktyków, (red.) B. Stępień, PWE, Warszawa 2007.

Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytyw dokumentowych, wersja 2007. Suplement dla elektronicznej prezentacji, wersja 1.1., Publikacja MIH nr 600, ICC Polska, Związek Banków Polskich, Warszawa 2007.

Marciniak-Neider D., *Akredytywa dokumentowa w świetle regulacji UCP 600*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, nr 26, Sopot 2008.

Marciniak-Neider D., *Płatności w handlu zagranicznym*, wyd. 4, Wyd. Uniwer. Gdańskiego, Gdańsk 2008.

Marciniak-Neider D., *Rozliczenia w handlu zagranicznym*, PWE, Warszawa 2004.

Międzynarodowe standardy praktyki bankowej dla badania dokumentów w ramach akredytyw dokumentowych, wersja 2007 dla UCP 600, Publikacja MIH nr 681, ICC Polska, Związek Banków Polskich, Warszawa 2008.

Podręcznik spedytora, (red.) D. Marciniak-Neider, J. Neider, wyd. 4, Polska Izba Spedycji i Logistyki, Gdynia 2008.

Podstawy handlu zagranicznego, (red.) H. Treder, Wyd. Uniwer. Gdańskiego, Gdańsk 2005.

International standard banking practice for the examination of documents under documentary credits

Summary

In 2007 the new rules for documentary credits were implemented by International Chamber of Commerce. The new rules include:

- ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits – UCP 600,
- eUCP Supplement for Electronic Presentation, version 1.1.,
- International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits – ISBP, 2007 Revision for UCP 600.

Accordingly to UCP 600 documentary credit means any arrangement that is irrevocable and constitutes a definite undertaking of the issuing bank to honour a complying presentation. Complying presentation means a presentation that is in accordance with the terms and conditions of the credit, the applicable provisions of the UCP 600 and international standard banking practice.

The paper presents International Standard Banking Practice for the Examination of Documents under Documentary Credits. The ISBP, as it is commonly called, provided an

intelligent checklist of items document checkers could refer to in determining how the UCP 600, applied in daily practice.

Standards for the examination of such documents as: drafts, insurance documents and certificates of origin are the subject of detailed analysis.